

Govor Visokog predstavnika, Pedija Ešdauna u radionici o jedininstvenom gospodarskom prostoru

Predsjedavajući Vijeca ministara Mikereviću, Premijeru Ivaniću, Premijeru Behmen, dame i gospodo.

Prije nego što počnem svoj govor, želio bih nešto reći.

Ne mogu i neću da predviđam rezultat krivične istrage. Ali želim jasno dati na znanje da vjerujem da je sinoćnja odluka Ministra financija Republike Srpske, Milenka Vračara, o podnošenju ostavke, bila častan i hrabar politički čin.

Gospodin Vračar je demonstrirao da ministri u ovoj zemlji mogu pokazati sposobnost rukovođenja i preuzeti političku odgovornost za djelovanje ili nedostatak djelovanja svojih odjela.

Vjerujem da njegova odluka predstavlja potencijalnu prekretnicu u procesu uvođenja europskih standarda u pogledu političke odgovornosti u BiH.

I ja se iskreno nadam da će se ove akcije odraziti na druge ministre tako što će oni preuzeti odgovornosti za rad svojih ministarstava.

Dame i gospodo,

Kada sam stigao u BiH, odredio sam svoje prioritete:

Najprije Zakonitost. Zatim Zaposlenost. Kroz reformu.

Današnja radionica – o stvaranju jedinstvenog gospodarskog prostora – točno se uklapa u taj dnevni red.

Zakonitost – jer je vladavina prava polazna točka – suštinski preduvjet za takvu vrstu gospodarstva kakvu mi pokušavamo stvoriti. Za osnivanje novih poduzeća, za trgovinu, za ulaganje i za rješavanje poslovnih sporova.

Zaposlenost – jer je to nagrada koju ćemo dobiti ako već navedeno uradimo kako treba. To je nešto što ljudi u BiH, u svim zajednicama, žele više od svega: siguran prihod, priliku da napreduju i da osiguraju svoju djecu.

I reforma – jer ne možemo ostvariti napredak ako najprije ne izmijenimo gospodarski sustav koji ljudima ne dozvoljava pristup novim tržištima, odvaja ih od Europe i drži ih u zamci siromaštva.

I od svih gospodarskih reformi koje su potrebne, stvaranje jedinstvenog gospodarskog prostora je na prvom mjestu. Zbog toga sam zahvalan što mi se pružila ova prigoda da o ovim pitanjima danas malo detaljnije govorim.

I nadam se da na taj način možemo započeti raspravu koja će biti prisutna u izbornoj kampanji kao i u aktivnostima slijedeće vlade. Danas pomažemo oblikovanju rasprave o tome koje bi to aktivnosti trebale biti.

Jer nema zablude, ljudima su zaposlenost i gospodarstvo glavni prioriteti.

Oni će trpiti izostanak djelovanja ili opstrukcije samo izvjesno vrijeme. Već su počeli odbacivati one koji promoviraju političke podjele na uštrb gospodarskog oporavka.

Ne možemo si priuštiti da potrošimo još vremena ili da propustimo još prilika.

Vrijeme je da se nešto uradi.

Ali prije nego što budemo razgovarali o potrebnim reformama, zastanimo na tren i razmislimo što će jedinstveni gospodarski prostor donijeti Bosni i Hercegovini. Što to stvarno znači.

Jedinstveni gospodarski prostor znači domaće tržište u BiH koje ima dovoljno potrošača da se održi gospodarski i industrijski rast.

To znači da poduzeća mogu predstaviti svoje proizvođačke i reklamne aktivnosti van vještačkih granica između entiteta, iz Brčkog u Trebinje, iz Mostara u Bijeljinu, iz Banja Luke u Sarajevo.

To također znači da će ulagačima koji odlučuju da li da ulože ili ne milijune dolara u privredu BiH, biti predstavljena pravila i propisi koji su jasni, jedinstveni i dosljedni.

Ulagачi se danas suočavaju sa čitavom gomilom proturječnih propisa i zakona iz svake od četiri razine vlasti. Da li ikog iznenađuje to što ulagači radije otvaraju svoje fabrike u Bugarskoj ili Rumuniji ili Hrvatskoj?

Nemojmo se zavaravati. Do gospodarskog oporavka neće doći dok se gospodarstvo BiH ne integrira – dok Distrikt Brčko, Federacija i RS ne osnuju zajedničko gospodarstvo.

Bez ulaganja koje može privući jedinstveni gospodarski prostor, postoji mala nada da će se razviti sektor malih i srednjih poduzeća – koja mogu ostvariti gospodarski preporod u BiH. Malim i srednjim poduzećima je potrebno domaće tržište odgovarajuće veličine i potrebno im je ulaganje – izlomljeno gospodarstvo BiH ne pruža ni jedno ni drugo.

Ovo nije nešto pretjerano složeno ili teško za razumjeti. To je način na koji funkcioniira normalna država. Uspješno decentralizirane zemlje – sjetite se Sjedinjenih Država, na primjer, ili Ujedinjenog kraljevstva – prenose ovlaštenja sa državne na lokalnu razinu, kroz različite slojeve državne i općinske vlasti, ali u njima se nikad ne miješa politički prenos ovlaštenja sa rascjepkanim gospodarstvom.

Jedinstveni gospodarski prostor utjelovljuje četiri slobode aclus communautaire (uvjeta za prijem) Europske zajednice.

On dozvoljava neometan protok dobara, kapitala, usluga i ljudi.

Put kojim treba ići dalje je jasan. Najprije trebamo ujediniti ove slobode unutar same Bosne i Hercegovine; tada građani BiH mogu početi uživati ove slobode kao dio Europske Zajednice.

Građani imaju koristi od svake faze ovog projekta. Oni imaju pristup širem izboru dobara po konkurentnim cijenama, imaju sve više mogućnosti za zaposlenje. Prepreke u gospodarstvu ne stvaraju bogatstvo, one ga uništavaju. Uklanjanje prepreka ne smanjuje ljudima slobodu, ono je povećava.

Razumna gospodarska koordinacija, konkurentna uprava, i zdrav razum neće oslabiti entitete.

Jednostavna istina je da će entitetima biti bolje kada gospodarstvo BiH bude ujedinjeno. Razlog zbog kojeg bi 60% mladeži Republike Srpske radije emigriralo je taj što gospodarstvo Republike Srpske ne nudi ni zaposlenje niti budućnost.

Pošto je korist toliko očigledna, zašto je postojao otpor povezivanju entitetskih gospodarstava? Odgovor se može naći kroz pitanje tko ima koristi od statusa kvo.

Sadašnji sustav stvara više mogućnosti za korumpirane političare, iskvarene birokrate i ogrezle kriminalce da krađu iz javnog dzepa.

Kada su propisi nesvrsishodni, opstruktivni ili skupi, oni pozivaju na njihovo zaobilaženje. Pokušaj uspostavljanja odvojenih gospodarstava na entitetskoj razini je rezultiralo velikim brojem propisa, koji su zauzvrat proizveli rastući kriminal. Kriminalci koji se koriste umjetnim podjelama su medju najvatrenijim zagovaračima odvojenih entitetskih gospodarstava.

Čak i gore od toga, mreža kontradiktornih i prezahtjevnih

propisa i poreza poštene poslovne ljude je uvukla u sivu ekonomiju, jednostavno radi preživljavanja. Mnogi strani ulagači jednostavno odustaju.

Kao što svi znate, akcize se moraju plaćati dva puta kada se nešto proizvede u jednom entitetu i kada se proda u drugom. Dobio sam informaciju da bi ovo moglo najzad da se riješi od 1. srpnja ove godine. Ukoliko se ovo desi, ja ću to pozdraviti. Trebalo je više od dvije godine da se počne rješavati tako bitan problem. Ovo je nakaradno. Ovo izuzetno destimulira trgovinu. Ovo potiče izbjegavanje poreza i krijumčarenje. Nema zemlje u svijetu koja ima takav sustav.

Tri fiskalna područja, Federacija, Republika Srpska i Brčko Distrikt, ubiru porez na dobit poduzeća po stopama koje variraju od 10 % u Republici Srpskoj do 30 % u Federaciji. Porezi na place se kreću od 5 % u Federaciji do 10 % u RS. Stope poreza na prihod variraju od zupanije do zupanije, da ne spominjemo razlike između entiteta i Brčkog.

Od toga svi gube, osim onih koji su na vlasti, koji žive od tih razlika.

Profitabilna poduzeća stvaraju radna mjesta, isplaćuju place, proizvode robe i pružaju usluge. Ona ostvaruju stranu razmjenu kroz izvoz i podižu životni standard. Ali kako stvari stoje, ova poduzeća moraju zaposliti računovođe koji razumiju začkoljice entitetskog zakonodavstva ako žele da posluju u Bosni i Hercegovini. Moraju zaposliti pregovarače za čudnu i nimalo divnu složenost velike birokracije koja vodi složen sustav entiteta i lokalnih vlada.

Ovo još otežava stvari poduzećima da ostvare zaradu, stvore radna mjesta i služe zajednici. U normalnim zemljama, zakoni su napravljeni da poduzećima ovo olakšaju.

Iscjepkan poreski sustav sprječava razvoj gospodarstva u BiH. Obeshrabrivanjem ulaganja i poduzetništva, sadašnji sustav ostavlja ljude bez posla i BiH van Europe.

Reforma u sustavu ne podrazumijeva, u slučaju poreza na primjer, da prihodi više neće ići entitetima tako da bi oni mogli da obavljaju svoje odgovornosti. Koordiniranje entitetskih fiskalnih režima u cilju da poduzetnici, ulagači i poreski obveznici rade unutar jedinstvenog poreskog sustava, umjesto tri odvojena, bi unaprijedilo gospodarske aktivnosti, koje bi zauzvrat značile da ima više prihoda za raspodjelu. To ne bi smanjilo entitetske prihode, to bi ih povećalo.

Ako ima političara koji su iskreno priklonjeni sadašnjem složenom stanju stvari koje šteti dobrostanju, ja apeliram na njih da to vrlo jasno stave do znanja glasačima prije listopadskih izbora. Građani će odlučiti da li žele ili ne da glasaju za siromaštvo i nezaposlenost.

Do sada, političari su se usredsređivali na šepRTLjavosti u sustavu – često u cilju da ga održe takvim a ne da ga reformiraju. Ovo jednostavno nije prihvatljivo.

Sa malo političke volje i administrativne sposobnosti, poreski sustav bi se mogao reformirati relativno brzo na državnoj razini, kao i većina gospodarskih zakona.

Ono što se treba uraditi nije misterija. Ali da bi se to uradilo, morate imati političare koji su unaprijed spremni da preuzmu odgovornost za teške odluke i da osiguraju njihovo sprovođenje.

Ranije sam spomenuo Milenka Vračara. Dopustite da iskoristim ovu prigodu da Vam objasnim šta podrazumijevam pod minstarskom odgovornošću.

U nekoj europskoj demokraciji kojoj Bosna i Hercegovina teži, ministri su ti koji su na kraju odgovorni narodu svoje zemlje za djelovanja i odsustvo djelovanja svojih ministarstava.

Kada su njihova ministarstva umiješana u veće skandale, naročito u velike zlouporabe javnih fondova, od njih se očekuje da daju ostavke. Takve ostavke se ne smatraju

priznanjem krivice. Štaviše, one se često smatraju hrabrim i časnim političkim odlukama.

Ovo je test koji je Milenko Vračar upravo položio, a koji se još uvijek nalazi pred Ministrom financija Federacije, Nikolom Grabovcem.

Uvođenje kulture ministarske odgovornosti je proces, a ne događaj. Za to je potrebno vrijeme. Ali mi možemo očistiti politiku samo ako ministri ove zemlje nauče da prihvataju pravu odgovornost.

To podrazumijeva ministre koji su spremni da preuzmu odgovornost za stvaranje jedinstvenog gospodarskog prostora od trenutno usitnjene privrede BiH-a, u kojoj ima previše propisa.

Dopustite mi da ponovim šta ljudi ove zemlje mogu da izgube.

Jedinstveni gospodarski prostor znači više ulaganja, više radnih mjesta.

To podrazumijeva veće mogućnosti za sve građane ove zemlje i budućnost za Vašu djecu.

To znači da će dobro obrazovanje i naporan rad biti nagrađeni.

Želim da budem jasan i u pogledu još jedne stvari.

Bez gospodarske reforme, bez jedinstvenog gospodarskog prostora, Bosna i Hercegovina nikad neće ispuniti uvjete za članstvo u Europskoj uniji.

Dakle, izbor je jasan.

Držite se gopsodarskih barijera koje Vaši političari pravdaju etničkim suverenitetom, i živite u osiromašenom getu izdvojenom od Europe, lišeni svoje mladezi.

Ili dajte potporu ponekad teškim reformama, reformama koje će otvoriti mogućnosti Vašim obiteljima i Vašoj djeci da žive

prosperitetno ovdje, u Bosni i Hercegovini, i koje će ovoj zemlji otvoriti put u Europu.

Ovo je izbor pred kojim se nalaze Vaši ministri.

I što je još važnije, to je izbor pred kojim će se naći ljudi ove zemlje na listopadskim izborima.

Ali dopustite mi da završim time što ću reći ovo.

Ako budete glasovali za promjene, ako budete glasovali za zajedničku gospodarsku budućnost, ako budete glasovali za povezivanje prije nego za razdvajanje, ja ću tada biti siguran da ova zemlja ima i sposobnost i mogućnost da uspije.

Hvala Vam.